

Turvallisuus- ja tullialan työelämätoimikunnan tilannekuva v. 2022–2023

Työelämätoimikunta on laatinut tilannekuvan toimialansa tutkintojen näyttöjen toteutuksen ja osaamisen arvioinnin laadusta. Työelämätoimikuntien tehtäviin kuuluu tuottaa vuosittain tietoa ammatillisen koulutuksen näyttöjen toteutuksen ja osaamisen arvioinnin laadusta omalla toimialallaan (Valtioneuvoston asetus ammatillisesta koulutuksesta 673/2017). Tätä tehtävää varten työelämätoimikunnilla on ollut käytössään seuranta-, arviointi- ja palautetietoa muun muassa Opetushallinnon tilasto-, ohjaus- ja säätelypalvelusta ja kansallisesta KOSKI-tietovarannosta. Vuoden 2022 suoritustiedot on annettu toimikuntien käyttöön vuoden 2023 keväällä. Tämän ajankohdan jälkeen KOSKI-dataan tehdyt oppilaitosten tekemät mahdolliset korjaukset eivät näy tässä tilannekuvassa. Sama koskee vuoden 2023 suoritustietojen tilastotietoja, jotka on poimittu KOSKI-tietokannasta 2024 alkuvuodesta. Tarkistetut suoritustiedot julkaistaan myöhemmin Opetushallinnon tilastopalvelussa Vipunen.fi -sivustolla. Tilannekuvassa käytetyt tiedot on poimittu KOSKI-tietokannasta suoraan siinä muodossa kuin oppilaitokset ovat ne ilmoittaneet. Tilastot voivat sisältää puutteellisia tai virheellisiä tietoja. Esimerkiksi teknisien syitten takia kaikki oppilaitosten omiin opintohallintojärjestelmiin kirjatut tiedot eivät ole siirtyneet KOSKI-tietokantaan oikein, jolloin tieto tilastoituu ”ei tietoa”/”ei ilmoitettu” -kohtien alle. Siirtymäajalla olevat tutkinnot eivät sisälly määrällisiin tietoihin. Koulutuksen järjestäjien järjestämisluissa koulutuksen järjestäjien aktiivisuus määritellään sillä, onko koulutuksen järjestäjältä kirjautunut tutkintojen tai tutkinnon osien suorituksia joko 2022 tai 2023 toimikunnalle toimitetun KOSKI-datan perusteella. Lähdemateriaalina on ollut esimerkiksi toimikuntien vierailukäyntiraportit, oikaisupyynnöt ja lausunnot.

Tutkintojen ja tutkinnon osien suoritustiedot

	2022	2023	2022	2023
Tutkintojen ja tutkinnon osien suoritukset	koko tutkinto	koko tutkinto	tutkinnon osat	tutkinnon osat
Turvallisuusalan perustutkinto	585	661	6489	7154
Turvallisuusalan ammattitutkinto	219	199	2002	2315
Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinto	168	199	782	862
Tullialan ammattitutkinto	85	64	369	252
Tullipalvelujen osaamisala	53	34		
Tullivalvonnan osaamisala	32	30		
Yhteensä	1057	1123	9642	10583

Tutkintojen ja tutkinnon osien määrien kehitys

Koko tutkinnon suoritukset	koko tutkinto		muutos %
	2022	2023	
Turvallisuusalan perustutkinto	585	661	13 %
Turvallisuusalan ammattitutkinto	219	199	-9 %
Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinto	168	199	18 %
Tullialan ammattitutkinto	85	64	-25 %

Tutkinnon osien suoritukset	tutkinnon osat		muutos %
	2022	2023	
Turvallisuusalan perustutkinto	6489	7154	10 %
Turvallisuusalan ammattitutkinto	2002	2315	16 %
Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinto	782	862	10 %
Tullialan ammattitutkinto	369	252	-32 %

Opiskelun tavoitteena tutkinnon osia /tavoitteena koko tutkinto tutkinnon osittain

Opiskelun tavoitteena koko tutkinto (tutkinnon osittain)	2022	2023	muutos %
--	------	------	----------

Turvallisuusalan perustutkinto	6171	6886	12 %
Turvallisuusalan ammattitutkinto	1225	1277	4 %
Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinto	776	852	10 %
Tullialan ammattitutkinto	367	242	-34 %

Opiskelun tavoitteena tutkinnon osia (tutkinnon osittain)	2022	2023	muutos %
Turvallisuusalan perustutkinto	318	268	-16 %
Turvallisuusalan ammattitutkinto	777	1038	34 %
Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinto	6	10	67 %
Tullialan ammattitutkinto	2	10	400 %

Pohdintoja

Tutkintojen ja tutkinnon osien määrien kehitys

Tarkasteltaessa kaikkien tutkintojen osalta suorituspäämäärissä oli 6 %:n nousu vuonna 2023 verrattuna vuoteen 2022. Kaikkien tutkintojen osien määrä nousi 10 %. Yhteenlaskettuna molempien osalta voidaan todeta merkittävästä kasvusta vuoden aikana.

Muutokset suorituspäämäärissä

Turvallisuusalan tutkintopäämäärät nousivat perustutkinnon ja erikoisammattitutkinnon osalla (13–18 %), mutta ammattitutkinnon suorittaneiden määrä väheni -9 %. Turvallisuusalan tutkinnon osien suorittamisen määrässä oli selvää kasvua kaikissa tutkintotunnuksissa (10–16 %). Tullialan ammattitutkintojen määrässä oli merkittävää pudotusta -25 %. Tullialan ammattitutkinnon osien suorittamisissa oli vielä koko tutkinnon suoritusten määrän vähentymistäkin suurempi osuus eli -32 %.

Turvallisuusalalla työskentelevien määrä on tullialaa suurempi, joka osaltaan selittää niin koko tutkintojen kuin tutkintojen osien määrien eroavaisuudet. Lukujen perusteella turvallisuusala näyttää selvästi kiinnostavammalta niin koko tutkintojen kuin tutkinnon osien osalta. Alojen työllistyvydessä on eroa.

Turvallisuusalan perustutkinnon suorituspäämien nousu on positiivinen kehitys alan työvoimatarpeen näkökulmasta ja laaja-alaisen tutkinnon osaamisen arvostuksen näkökulmasta. Vaikuttaako ammattitutkinnon perusteiden sisältö ja muodostuminen ajastaan jälkeen jääneenä vetovoiman puutteeseen? Turvallisuusalan ammattitutkinto on menettänyt suorituksia perustutkinnon tultua ensimmäiseksi koulutusasteeksi. Perustutkinnon suorittaa yli kaksi kertaa enemmän opiskelijoita kuin ammattitutkinnon. Onko syytä pohtia ammattitutkinnon perusteiden vastaavuutta työelämän osaamisen kehittämisen tarpeisiin ja oppisopimuskoulutukseen nähden?

Turvallisuusalan ammattitutkinnossa tutkinnon osa tavoitteiden määrä on kasvanut. Noin puolet tutkinnon osien suorituksista kohdistuu vartijan koulutuksen tutkinnon osaan. Tämän perusteella voi olettaa tutkinnon osan tai osien mahdollistavan alalle työllistymisen. Tutkinnon osalla tai osien työllistyneiden oppisopimuskoulutusta koko tutkintoon on syytä edistää työelämän kanssa tehtävällä yhteistyöllä. Tullialan tutkintojen ja tutkinnon osien vähentyminen näin merkittävästi on merkillepantava ja on mietittävä keinoja ja mahdollisuuksia tilanteen korjaamiseksi.

Tutkinnot tai tutkintojen osaamisalat, joiden suorituksia on marginaalisesti

Turvallisuusalan erikoisammattitutkinnon osien suorittaneita oli vuonna 2023 vain 10, joka osoittaa sen, että tutkintoa suorittamaan lähteneet pyrkivät saamaan koko tutkinnon valmiiksi kerralla. Turvallisuusalan perustutkinnossa on runsaasti valinnaisia ja paikallisia valinnaisia, joiden suorittajamäärät jäävät alle kymmenen. Osittain pienet suorittajamäärät voivat kertoa perusteiden voimaantumisen ajankohdasta jolloin ko. perusteilla aloittaneet opiskelijat eivät vielä runsaslukuisesti ole opintojen valinnaisten tutkinnon osien vaiheessa. Eri oppilaitosten samankaltaiset paikalliset valinnaiset myös hajottavat suorittajamääriä. Suorittajamäärien jakautuminen eri tutkinnon osille voi kertoa myös alueellisista työelämäntarpeiden eroista, jolloin tutkinnon monipuolisuus mahdollistaa alueellisen elinkeinoelämän palvelemisen. Tullialan ammattitutkinnon osien

suorituksien vähäinen määrä osoittaa, että opiskelun aloittaneet pyrkivät pääsemään myös tutkinnon loppuun kertasuorituksella.

Tutkintojen järjestäminen

Järjestämisluvat / Aktiiviset koulutuksen järjestäjät

Tutkinto	Järjestämisluvat 2022	Järjestämisluvat 2023	Aktiiviset järjestäjät 2022	Aktiiviset järjestäjät 2023
Turvallisuusalan perustutkinto	29	29	25	28
Turvallisuusalan ammattitutkinto	32	32	24	27
Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinto	25	25	18	19
Tullialan ammattitutkinto	2	2	2	2
EI SISÄLLÄ SIIRTYMÄAJALLA OLEVIA TUTKINTOJA				

Pohdintoja

Muutokset tutkintojen järjestämislupien määrässä

Turvallisuusalalla järjestämislupien määrässä ei ole tapahtunut muutosta vuodesta 2022 vuoteen 2023. Tullialalla järjestämislupien määrät ovat samat kumpanakin tarkasteluvuonna 2022-2023. Onko pitkällä aikajänteellä näkyvissä trendiä vai onko vuosittaista muutosta, joka voisi kertoa työelämän tarpeiden mukaisesta toiminnasta koulutuksen järjestäjillä?

Tutkintojen järjestäminen sekä tutkintojen / tutkinnon osien suoritusten jakautuminen koulutuksen järjestäjien välillä

Tullialan tutkinnon koulutus ei ole jakaantunut maantieteellisesti laajalti, koska koulutuksen järjestäjiä on vain kaksi. Pääosa tullialan tutkinnon suorittajista on Tullissa työskenteleviä henkilöitä, joiden koulutuksen järjestäjä sijaitsee Kouvolassa.

Tutkintojen järjestämisen kattavuus maantieteellisesti ja kielellisesti

Tullialan tutkinnossa käytännön koulutuksen toteuttaa valtaosalla koulutuksen järjestämisluvan haltijan sijaan tullikoulu Helsingissä.

Näyttöjen toteutuksen ja osaamisen arvioinnin laatu

Näyttöjen suorituspaikkojen jakautuminen 2022

Tutkinto	työpaikka	oppilaitos	työpaikka ja oppilaitos	ei tietoa
Turvallisuusalan perustutkinto	39 %	36 %	12 %	13 %
Turvallisuusalan ammattitutkinto	15 %	40 %	2 %	44 %
Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinto	29 %	35 %	18 %	18 %
Tullialan ammattitutkinto	98 %	-	-	2 %

Näyttöjen suorituspaikkojen jakautuminen 2023

Tutkinto	työpaikka	oppilaitos	työpaikka ja oppilaitos	ei tietoa
Turvallisuusalan perustutkinto	47 %	35 %	9 %	8 %
Turvallisuusalan ammattitutkinto	26 %	43 %	5,5 %	25 %
Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinto	29 %	36 %	22 %	13 %
Tullialan ammattitutkinto	100 %	-	-	-

Ammatillisten tutkinnon osien kaksikantaisuuden toteutuminen arvioinnissa 2022 ja 2023*

Tutkinto	opettaja ja työelämän edustaja 2022	opettaja ja työelämän edustaja 2023	ei tietoa 2022	ei tietoa 2023
----------	---	---	----------------	----------------

Turvallisuusalan perustutkinto	50 %	55 %	7 %	5 %
Turvallisuusalan ammattitutkinto	52 %	50 %	11 %	8 %
Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinto	78 %	67 %	4 %	2 %
Tullialan ammattitutkinto		100 %		-

*luvuissa ei ole mukana yhteiset tutkinnon osat ja niiden osa-alueet eikä tunnustetut tutkinnon osat

Opiskelijapalautteen keskiarvot* (päättökysely)

Tutkinto	keskiarvo näyttö 2022	keskiarvo näyttö 2023	keskiarvo kaikista kysymysryhmistä 2022	keskiarvo kaikista kysymysryhmistä 2023
Turvallisuusalan perustutkinto	4,3	4,3	4,1	4,1
Turvallisuusalan ammattitutkinto	4,0	4,0	4,0	3,9
Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinto	4,3	4,4	4,2	4,2
Tullialan ammattitutkinto	4,5	4,5	3,6	3,8

* Arviointiasteikko 1-5

Työpaikkakysely 2022–2023*

Tutkinto	keskiarvo 2022	keskiarvo 2023
Turvallisuusalan perustutkinto	4,1	4,3
Turvallisuusalan ammattitutkinto	4,4	4,5
Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinto	3,7	4,1
Tullialan ammattitutkinto	3,8	4,2

* Arviointiasteikko 1-5

Työpaikkaohjaajakysely 2022–2023*

Tutkinto	keskiarvo 2022	keskiarvo 2023
Turvallisuusalan perustutkinto	3,9	4,2
Turvallisuusalan ammattitutkinto	4,2	4,5
Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinto	4,1	4,0
Tullialan ammattitutkinto	4,1	4,2

* Arviointiasteikko 1-5

Pohdintoja

Opiskelija- ja työelämäpalaute

Palautteet näyttivät olevan hyvällä tasolla ja lähellä kansallista keskiarvoa. Pientä parannusta aiempaan vuoteen 2022 on havaittavissa.

Yleistyksen oikaisupyyntöistä

Oikaisupyyntöjä tehdään vähän.

Kaksikantaisuuden toteutuminen

Kaksikantaisuuden toteutuminen on hieman lisääntynyt ja toteutuu melko hyvin kokonaisuutena.

Näyttöympäristöt ja niiden soveltuvuus osaamisen osoittamiseen

Ammattitutkinnossa vartijan koulutuksen tutkinnon osa suoritetaan oppilaitoksissa. Tämä koskee erityisesti korttikoulutus -tutkinnon osia, jotka osoitetaan kirjallisella kokeella. Tämä liittyy tutkinnon perusteiden määräys osaamisen osoittamisesta. Niin työpaikka kuin oppilaitos soveltuvat näyttöjen suorittamiseen hyvin ja näyttötehtävät voidaan niissä simuloida useimmiten ongelmitta. Tullialalla näyttöjen suorituspaikkoina ovat olleet

yksinomaan työpaikat. Tämä on perusteltua työtehtävien erityisyyksien vuoksi. Työpaikkaolosuhteiden luominen oppilaitosympäristöön on hankalaa.

Perustelut oppilaitoksissa järjestettävälle näytölle

Turvallisuusalan perustutkinnossa on osa-alueita, joissa vaadittava osaaminen on pystyttävä todentamaan ennen näissä tehtävissä toimimista. On myös osaamista, jota on pystyttävä osoittamaan oman lainsäädännön mukaisesti. Työelämässä haastaviin asiakaskohtaamisiin joutuminen ilman aiemmin osoitettua osaamista asettaa oppijan, työpaikkaohjaajan sekä asiakkaan turvallisuuden vaaraan ja lisää tarpeettomia riskejä. ”Ei tietoa”-kohta näyttöympäristöistä on vähentynyt ja työpaikoilla tapahtuvat näytöt ovat lisääntyneet. Turvallisuusalan perustutkinnon uusi rakenne mahdollistaa myös alaikäisten työelämänäytöt kahdessa ensimmäisessä osassa. Turvallisuusosalalla erilaisten yritysten turvallisuuskriteerit voivat hankaloittaa tai estää työpaikalla suoritettavan näytön. Tällöin näyttöjen suorituspaikaksi voidaan simuloida oppilaitosympäristö. Alaikäisten osuus turvallisuusalan perustutkinnossa vaikuttaa myös työelämään pääsyyn ja siellä toteutettaviin tehtäviin.

Osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmien tilanne

Vierailukäyntien perusteella on nähty, että osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmat ovat varsin hyviä ja toimivat hyvin.

Henkilökohtaistamisen toteutuminen käytännössä

Turvallisuusalan perustutkinto tarjoaa hyvät mahdollisuudet opiskelijälähtöiseen uratavoitteisiin perustuvaan henkilökohtaistamiseen. Vierailukäyntien perusteella mahdollisuus toteuttaa henkilökohtaisia valintoja vaihtelee opetuksen tarjonnan ja alueellisen työelämän tarpeen mukaisesti. Oppilaitokset pyrkivät ohjaamaan tarjontaa ja valintoja suuntaan, joka vastaa alueellista työelämän edellyttämää osaamistarvetta.

Kehittämiskohteet järjestäjien toiminnassa toimikunnan näkemyksen mukaan

Alaikäisten opiskelijoiden työpaikalla tapahtuvan oppimisen mahdollistamisessa ja erilaisten työelämän ympäristöjen hyödyntämisen mahdollisuudet turvallisuusalan oppimisen näkökulmasta haastaa perinteiseen vartiointityöhön keskittyviä opettajia. Alalla on laaja-alaiset mahdollisuudet yhteistyöhön palvelualoille mm. hotelli-, ravintola- ja matkailualalle sekä lentoasemien ja yritysten aulapalveluiden ja tapahtuma-alan näkökulmasta. Vastaavasti turvatekniikan yhteistyöllä on rajapinta tieto- ja viestintätekniikan hyvinvointitekologiaan sekä sähkön ja talotekniikan sekä kiinteistöpalvelun sähköiseen talotekniikkaan.

Yhteiset tutkinnon osat ja niiden osa-alueet

Yhteisten tutkinnon osien esimerkiksi osaamisen ja ammatillisten tutkinnon osien osaamistavoitteiden integroinnissa aidoiksi työelämän toiminnallisiksi kokonaisuuksiksi, on monessa oppilaitoksessa jäänyt vähemmälle huomiolle. Joissakin oppilaitoksissa YTO-opinnot on eriytetty kokonaan ammatillisista opinnoista, jolloin aitoa yhdessä tekemistä ei synny. Vastaavasti osassa oppilaitoksia erityisesti viestintä- ja vuorovaikutustaidot on tuotu oleelliseksi osaksi palvelualan ammattitaitoa ja ammatillisia raportteja. Myös turva-alan suosituimpien jatko-opintoväylien pääsykokeisiin ja opinnoissa pärjäämiseen tähtääviä valinnaisia opintoja on osassa oppilaitoksia tarjolla. Ammattitaidon näkökulmasta turvallisuusalan perustutkinto edellyttää erittäin vahvasti viestintä- ja vuorovaikutustaitojen sekä yhteiskuntaosaamisen osa-alueiden osaamisia työelämälähtöisinä taitoina. Tutkinnon sisältöjen ja työelämän ammattitaidon näkökulmasta YTO-opinnoilla on loistava mahdollisuus vahvistaa ammatillista osaamista.

Tutkintojen perusteiden ja tutkintorakenteen toimivuus

Pohdintoja

Tutkinnon perusteiden työelämävastaavuus ja kokemukset tutkinnon perusteiden toimivuudesta

Osaamisen arvioinnin toteutussuunnitelmissa yleisesti todetaan, että tutkinnon osasta vastaava opettaja varmistaa, että tutkinnon perusteissa kuvatut ammattitaitovaatimukset pystytään osoittamaan näyttöympäristöissä. Osan puuttuvasta osaamisesta voi toteuttaa toisessa työpaikassa tai oppilaitoksen simuloidussa oppimisympäristöissä. Pyritään mahdollisimman todellisiin työelämän mukaisiin näyttöympäristöihin, ja tilanteisiin hyödyntäen saatavilla olevia muita henkilöitä (myös opiskelijoita) kohdehenkilöinä. Turvallisuusalan näyttöjen luonteen vuoksi kaikkia näyttöjä ei ole mahdollista järjestää käytännön työtehtävissä: työturvallisuutta ei voida taata, näyttötilanteeseen ei välttämättä osu murto- tai

voimankäyttötilanteita tai palon sammutustilannetta. Kuitenkin opiskelija voi osoittaa osaamisensa em. asioissa kertomalla, selittämällä ja näyttämällä tehtävät toimenpiteet näyttöjen arvioijille.

Turvallisuusalaa säätelevät lainsäädännön vaatimukset asettavat rajoituksia mm. vartijaksi hyväksymiselle. Kaikkea osaamista ei voi osoittaa näytöillä vaan niiden lisäksi opiskelijan on tehtävä hyväksytysti tietoa mittaava kirjallinen koe. Tiukentuneet tietoturva-asiat voivat asettaa lisähaasteita näyttöympäristöön samoin kuin turvallisuuden kriteerit yritysten ulkopuolisten henkilöiden läsnäololle yrityksissä toteutettavissa näytöissä. Turvallisuusalan perustutkinnon opiskelijoista osa ei ole täysi-ikäisiä eli ensimmäisinä opiskeluvuosina näyttöjen järjestäminen käytännön työtehtävissä on mahdotonta. Yritysten pelastussuunnitelman tekeminen tai sen ajantasaistaminen on mittava tehtävä opiskelijoille, mutta yritykset usein antavat mahdollisuuden niiden tekemiseen työaikana. Tullialan ammattitutkinnoissa suurin osa näytöistä tehdään työtilanteissa työpaikoilla.

Valinnaisuuden toteutuminen tutkintojen suorittamisessa

Opiskelun alkaessa tehtävä henkilökohtainen suunnitelma valittavista kursseista/opinnoista on merkityksellinen opiskelijan motivaation ylläpitämiseksi ja työelämävastaavuuden luomiseksi. Turvallisuusalan perustutkinnossa eri tutkinnonjärjestäjillä on runsaasti paikallisia valinnaisia, joilla vastataan alueelliseen elinkeinoelämän tarpeeseen. Työelämän näkökulmasta runsas paikallisten tutkinnon osien nimistö voi aiheuttaa sekaannusta. Perusteiden kehitystyössä kannattaa huomioida mahdollisuus muokata joistakin samankaltaisista paikallisista osista valtakunnallisia yhdenmukaisia tutkinnon osia. Kansainvälistyvien työympäristöjen näkökulmasta alalla voisi olla kysyntää englanninkielisestä tutkinnon osasta tai mahdollisuudesta suorittaa koko tutkinto, myös korttikoulutukset englanniksi.

Tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksista tai ammattitaidon osoittamistavoista sekä tutkintorakenne

Turvallisuusalalla opiskelijoita tulisi opastaa etenemään tutkinnoissa määrätietoisesti perustutkinnon kautta ammattitutkintoon ja edelleen erikoisammattitutkintoon. Tätä samaa periaatetta on merkityksellistä viestiä myös työelämän toimijoille. Tutkintorakenteen mukainen eteneminen mm. oppisopimuksella on erinomainen tapa kehittää henkilöstön osaamista, sitouttaa henkilöstä ja pidentää työuria. Tutkintojen välillä tulisi osaamista ja ammattitaitoa kerätä työkokemuksilla erilaisista ja monipuolisista työtehtävistä ja erilaisista toimeksiantokohteista. Tutkintojen suorittamisen houkuttelevuutta ja ammattitaidon kehittymistä tulisi edistää työehtosopimuksen koulutuslisän muutoksella.

Turvallisuusalan turvatekniikkaan suuntautunut opintopolku muodostaa vahvat rajapinnat sähkö- ja automaatioalan, tieto- ja viestintätekniikan hyvinvointiteknologian sekä kiinteistöpalveluiden tutkintojen kanssa. Tutkintorakenteessa pitäisikin pystyä hyödyntämään enemmän näiden tutkintojen työelämälähtöisiä rajapintoja ja mahdollistamaan tutkinnon täydentäminen nykyistä vahvemmin tutkintorajojen yli. Turvatekniikan osaamispolun ammattitutkinto on sijoitettu sähkö- ja automaatioalan ammattitutkinnon osaamisalaksi.